

Handläggare
Elfwendahl, Magnus
Sörås Staflin, Pia

Datum
2015-11-02

Diarienummer
KTN-2015-0489

Kulturnämnden

Samråd om förslag till innerstadsstrategi för Uppsala kommun

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

att till kommunstyrelsen avge upprättat yttrande avseende innerstadsstrategi för Uppsala kommun.

Ärendet

Kulturnämnden har av plan- och byggnadsnämnden anmodats yttra sig över rubricerade ärende. Yttrandet ska vara plan- och byggnadsnämnden tillhanda senast 15 november 2015. Remisstiden har förlängts till 23 november 2015.

Innerstaden, centrala staden, stadskärnan eller centrum? Det finns många namn för det som är stadens mittpunkt. Den redovisade avgränsningen är inte någon exakt gräns längs utpekade gator, utan ska tolkas som en ungefärlig framtida utbredning av ett område där många människor rör sig för att ta del av ett stort utbud.

Innerstadsstrategins vision är att skapa ett levande centrum i mänsklig skala. Ett livligt handelscentrum ska bli hela Uppsalas knutpunkt, finrum och mest tillgängliga plats för alla stadens innevånare och besökare. Innerstadsstrategin kopplar till översiktsplanen. Visionen ovan mynnar ut i sex utgångspunkter för stadsliv. Tillsammans bildar dessa planförslaget, stadslivskartan. Den backas upp av tre traditionella kartor som var för sig redovisar rörelse, plats och park samt bebyggelse.

Innerstadsstrategins budskap sammanfattas i sex punkter.

- Utveckla centrala staden med attraktiva och flexibla mötesplatser för alla
- Prioritera centrala staden för gående och vistelse

- Sammankoppla stadens centrala delar i ett mer finmaskigt nät
- Förstärk kollektivtrafikens attraktivitet med tydliga stråk och strategiskt lokaliserade knutpunkter
- Utvidga och utveckla stadens yta för handel och stadsliv
- Utveckla Uppsala identitet som en dynamisk och växande universitetsstad och kulturstad.

Kulturförvaltningen

Sten Bernhardsson
Direktör, chef för kulturförvaltningen

Planhandlingar finns att hämta på kommunens hemsida (www.uppsala.se). Klicka på: **Boende och trafik**, och därefter på **Stadsutveckling och planering**, klicka på **Översiktsplanering**. Klicka på **Fördjupade översiktsplaner och innerstadsstrategi**.

Handläggare
Elfwendahl, Magnus
Sörås Staflin, Pia

Datum
2015-11-02
Rev 2015-11-10

Diarienummer
KTN-2015-0489

Kommunstyrelsen

Samrådsyttrande – Innerstadsstrategi för Uppsala kommun

PLA KSN-2014-0505

Sammanfattning

Kulturnämnden har tagit del av rubricerade ärende och vill här anföra följande

- Kulturnämnden välkomnar att kultur ses som en betydelsefull faktor i kommande utvecklingsarbete för att skapa en attraktiv stad.
- Kulturnämnden vill betona vikten av att erbjuda kulturell verksamhet både A-, B- och C-lägen i innerstaden. A-lägen där kulturen kan ha en nyckelroll för att bidra till den levande stadskärnan och 24-timmarsstaden men också B- och C-lägen för att möjliggöra för fler kulturaktörer att etablera sig till överkomlig kostnad.
- Det är viktigt att ha ett medvetet förhållningssätt ur ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv till kultur och hur kulturarvet bevaras och utvecklas i planeringsfrågor. Vilka kulturyttringar ska mötas och ges utrymme i en inkluderande stad och vilka berättelser ska få leva vidare? Innerstadsstrategin behöver ge besked.
- Kulturvärden i Uppsalas innerstad har som uppgift att skapa förutsättningar för möten mellan idéer, tidsåldrar och människor. Detta ska vara en röd tråd i strategin.
- Hur kommande planering ska förhålla sig till den utpekade världsarvsmiljö som Linnéträdgården utgör måste framgå av strategin.
- Offentlig konst ska ses som en självklar del av stadsbilden i innerstaden. Kulturnämnden anser att motsvarande en procent av Uppsala kommuns samlade investeringar i infrastruktur ska avsättas för konstnärlig gestaltning i det offentliga rummet och att gällande ”Uppsalamodell” för investeringar tillämpas och utvecklas.

- I och med det ökade intresset för det offentliga rummets estetisering i centrum kan en konsekvens bli att motsvarande utveckling av stadens ytterområden och landsbygd inte sker. Detta kan medverka till en ökad social exkludering och bör uppmärksammas.
- Att barn och unga inte bara ska vara involverade när de centrala rummen utvecklas utan i alla sammanhang ska framgå tydligt i strategin.

Yttrande

Allmänna synpunkter.

Kulturnämnden välkomnar innerstadstrategin och uppskattar att kultur ses som en betydelsefull faktor i kommande utvecklingsarbete för att skapa en attraktiv stad. Samtidigt som kultur upptar en allt större del av människors vardag blir det dock allt mer nödvändigt att tala om vilka kulturyttringar som ska mötas och ges utrymme i en inkluderande stad. Denna utveckling bör också uppmärksammas.

Kulturvärden, i detta fall historien, är en faktor som i hög grad präglar Uppsala. Att vilja lära känna sin närmiljö är ett allmänmänniskt drag. Ingen människa vill vara en främling i sin egen miljö och i ett inkluderande samhälle är kulturmiljön en källa till kunskap, bildning och upplevelser. Vems historia som ska få komma till tals är inte bara en planeringsfråga utan har också en demokratisk aspekt. Vilka berättelser ska få leva vidare? Innerstadstrategin behöver ge besked.

Kulturarv är möten. Möten mellan nutid och dåtid, mellan individer och generationer, mellan erfarenhet och kunskap, känslor och perspektiv. Möten kan innebära konfrontationer med sådant vi uppskattar, likväl som med det fula, eller obekväma. Kulturvärden i Uppsalas innerstad har som uppgift att skapa förutsättningar för möten mellan idéer, tidsåldrar och människor. Detta ska vara en röd tråd i strategin.

Linnés historiska landskap har pekats ut som en unik strategisk miljöresurs och kan i en nära framtid bli en global angelägenhet. Tillsammans med aktörer i åtta länder förbereder Uppsala kommun en nominering av vetenskapen systematisk biologi till UNESCO:s världsarvslista. Förslaget finns idag på organisationens lista över tänkbara nomineringar från Sverige. Hur kommande planering ska förhålla sig till den utpekade världsarvsmiljö som Linnéträdgården utgör måste framgå av strategin.

Offentlig konst ska ses som en självklar del av stadsbilden i innerstaden. KTN föreslår att motsvarande en procent av Uppsala kommuns samlade investeringar i infrastruktur avsätts för konstnärlig gestaltning i det offentliga rummet. KTN föreslår att gällande "Uppsalamodell" för investeringar tillämpas och utvecklas.

Fysiska rum och tillgängligheten till dessa rum skapas genom olika sociala processer och normer i samhället. Utformningen av de offentliga rummen påverkar i sin tur mänskliga beteenden och strukturer. Med strategin följer en estetisering av innerstadens offentliga rum

när platsers utseende blir viktiga. Ett ökat intresse rummets estetisering kan ställas mot dess motsats i de perifera bostadsområdena. Det kan medverka till en ökad social exkludering av sistnämnda områden och detta behöver uppmärksammas.

Barns och ungdomars perspektiv ska vara en naturlig del i samhällsbyggandet och barn ska ges en möjlighet till inflytande i all fysisk planering. Barnperspektivet förutsätter kunskap om barns och ungas tankar och önskemål. Att barn och unga inte bara ska vara involverade när de centrala rummen utvecklas utan i alla sammanhang ska framgå tydligt i strategin.

Nedan följer kommentarer på delar i förslaget.

UTVECKLINGSOMRÅDEN OCH KATALYSATORER (sid 24)

Kulturnämnden vill betona vikten av att erbjuda kulturell verksamhet både A-, B- och C-lägen i innerstaden. A-lägen där kulturen kan ha en nyckelroll för att bidra till den levande stadskärnan och 24-timmarsstaden men också B- och C-lägen för att möjliggöra för fler kulturaktörer att etablera sig till överkomlig kostnad.

En växande befolkning ökar behovet av kulturell infrastruktur som t ex bibliotek, fritidsgårdar, föreningslokaler, lokaler för kulturskola och för eget skapande. Kulturnämnden har för avsikt att utarbeta en långsiktig plan för kultur- och fritidslokaler i en växande stad. Vidare har nämnden i *Mål och budget* ett uppdrag att närmare studera behovet av samlings- och kulturlokaler. Det förutsätts att kulturförvaltningen involveras i det kommande arbetet med att identifiera och precisera innerstadens behov vid utvecklingsområdenas gradvisa omvandling.

Några kommentarer

Främre Kungsängen

I Gunnar Leches karaktäristiska lokal från 1920-talet drivs sedan 2014 "Köttinspektionen" på initiativ av fristående kulturaktörer i Uppsala. Kulturnämnden är mycket nöjda med den unga, experimentella och nyskapande karaktären på verksamheten och ser gärna mer kulturverksamhet i samma byggnad och i det omkringliggande området, t ex när det blir aktuellt att omvandla det nuvarande bussgaraget. Nuvarande verksamhet kan gärna kompletteras med möjlighet till eget skapande och föreningsverksamhet, något som idag saknas i det nybyggda området i stadsdelen.

Industrilokaler och liknande byggnader fungerar ofta väldigt bra att omvandla till lokaler för attraktiv kulturverksamhet. Eftersom Uppsala inte är utpräglat rikt på denna typ av lokaler anser kulturnämnden det viktigt att undersöka möjligheterna att tillvarata de lokaler som finns i området, t ex Ångkvarnen.

Främre Boländerna

Kulturnämnden ser Boländerna som ett spännande utvecklingsområde och bedömer att kulturen där kan bli en viktig kraft för att skapa en attraktiv och pulserande småskalig stadsmiljö. Förutsättningar finns för både ungdomsverksamhet, dans, konstnärsateljéer och småföretagande inom den kreativa och kulturella sektorn.

Sjukhusvägen

Området runt Svandammen och Stadsträdgården har stora utvecklingsmöjligheter. Kulturnämnden tar gärna över ansvaret för Pumphuset. Nämnden bedömer att det där finns en stor outnyttjad potential. Idéer finns kring hur förmedlingsarbetet kan utvecklas och utökas med andra perspektiv än teknikhistoria.

Kulturnämnden ser med tillförsikt fram emot en utveckling av evenemang i Stadsträdgården. Samverkan mellan en centralt placerad flexibel utomhusscen, en utbyggd danspaviljong och arenaevenemang på det nya Studenternas ger en bra grund för att utveckla kulturutbudet i området.

Området runt Uppsala slott behöver utvecklas. Genom den kraftiga expansionen i Södra staden och utvecklingen i området kring Botaniska trädgården med universitetets nya förvaltningsbyggnad skärps behovet av någon form av mekanisk förbindelselänk i Bleke backe för att inte åsen ska bli en barriär mellan stadsdelarna. Förbindelselänken bör fungera för transport av både människor och cyklar. En sådan förbindelselänk skulle också avsevärt bidra till att förbättra tillgängligheten till miljön och kulturinstitutionerna i slottet.

Sysslomansgatan

Kulturnämnden bedömer att Rektorsgården vid Katedralskolan även har förutsättningar att erbjuda en spännande miljö för kultur- och fritidsverksamhet.

För det planerade parkeringshuset är det viktigt att beakta kulturmiljövärdena i området så att byggnaden harmonierar med sin omgivning och håller hög arkitektonisk kvalitet. Kulturverksamheter skulle med fördel kunna utnyttja lokaler i bottenvåningen på parkeringshuset. Att integrera olika former av verksamhet i parkeringshus skapar både liv i området och trygghet.

PARK OCH PLATS (sid 43)

I en växande och allt tätare stad får den allmänna platsen en allt viktigare roll liksom de offentliga rummen i stadskärnan. Offentlig konst ska ses som ett självklart inslag i parker och på allmänna platser. Kulturnämnden anser att motsvarande en procent av Uppsala kommuns samlade investeringar i infrastruktur avsätts för konstnärlig gestaltning i det offentliga rummet och att gällande "Uppsalamodell" för investeringar tillämpas och utvecklas.

LEVANDE BÅTHAMN (sid 41)

Förslaget att utveckla hamnområdet söder om Islandsbron samt uppmuntra privata och offentliga initiativ att utveckla och förstärka aktiviteter och "vattenkulturen" är intressant, inte minst ur ett barn- och ungdomsperspektiv.

Kulturnämnden välkomnar fördjupningsstudier och förutsätter att kulturförvaltningen erbjuds möjlighet att medverka i studierna.

FLEXIBLA TORG (sid 47)

Kulturnämnden ser positivt på förslaget att Uppsalas historiska torg utvecklas med nya parkeringslösningar och funktioner genom att tillskapa sittplatser men också genom att uppmuntra till torghandel, rekreation, lek, utställningar, aktiviteter och evenemang. Nämnden anser dock att förslaget att utveckla Vaksala torg som evenemangsplats riskerar att försämra förutsättningarna för torghandeln. Loppmarknaden på lördagarna drar en stor mängd människor, både uppsalabor och hitresande från andra delar av Uppland, till innerstaden. Det är en folkrörelse i tiden genom att den erbjuder medborgare att handla med begagnade saker vilka därigenom återbrukas. Vid större evenemang på Vaksala torg ska annan plats vid Uppsala Konsert & Kongress erbjudas för loppmarknaden.

Förslaget att utveckla Hamnplan till en attraktiv sommarplats med stadsliv välkomnas. Att utveckla området runt Köttinspektionen till ett viktigt kulturtorg med scen och ateljéer bör studeras närmare och tillsammans med kulturförvaltningen. I detta fall bör det eftersträvas en lösning som harmoniserar med den befintliga verksamheten i byggnaden.

FLER OCH BÄTTRE PARKER (s 49)

Kulturnämnden välkomnar förslaget att utveckla fler och bättre parker, även sådana som inte ägs av kommunen. Samtliga uppräknade objekt (Universitetsparken, Botaniska trädgården, kvarteret observatoriet och Skytteanska trädgården) berättar något viktigt om historien och är byggnadsminnen. Avsikten med byggnadsmminnesförklaringen är att garantera ett långsiktigt bevaranden och ett underhåll av hög kvalitet.

Utvecklingen av Slottsbacken som ett centralt parkområde med bättre tillgänglighet välkomnas.

Hur grönytorna kan utvecklas förutsätter att det i varje enskilt fall förs en dialog mellan kommunen och markägarna. Vidare att tillsynsmyndigheterna Riksantikvarieämbetet (statliga byggnadsminnen) och länsstyrelsen (enskilda byggnadsminnen) ser positivt på åtgärdsförslagen.

UTVECKLA KULTURSTRÅKET (s 53)

Kärnvärden uppstår inte ur tomma intet utan genom att människor tillskriver vissa platser större betydelse. Stråket mellan Uppsala slott och S:t Eriks torg är ett sådant område men

samtidigt inte Uppsalas enda kulturstråk. Det finns många stråk i Uppsala som kan vara kulturstråk. Kulturnämnden efterlyser en lämpligare beteckning på detta kulturhistoriska stråk.

Kulturnämnden finner att förslaget att förstärka och utveckla några namngivna platsers sammanhang i en promenadslinga är ett sätt att bjuda in allmänheten att reflektera kring det förflutna. Nämnden ser positivt på att miljön knyts ihop genom tydlig gestaltning och information, samt tydligare vägvisning riktad till alla åldrar. Vidare är det viktigt att insatserna även inkluderar de som inte har svenska språket som modersmål.

Denna slinga skulle kunna utgå från Linnéträdgården och bindas samman med ovan nämnda stråk. För Kvarteret Karin med Walmstedska gården har ett utvecklingsarbete påbörjats som kommer att tillföra ytterligare en levande kulturmiljö och mötesplats till området.

Genom att knyta berättelser till miljöerna – berätta bredare - blir dessa intressantare och mer angelägna och tillgängliga. Att skapa en dialog med medborgarna och ta vara på deras tankar och synpunkter skapar förutsättningar för ett långsiktigt hållbart bevarande.

BEBYGGELSE (s 55)

För att bygga för framtiden krävs kunskap och respekt för stadens olika karaktärer. Uppsala är landets mest betydande lärostad och innerstaden är ett riksintresse för kulturmiljövården. Hållbar utveckling handlar om att hushålla med befintliga resurser. En hållbar utveckling för kulturmiljön och kulturvården innebär strategin tydligt deklarerar ett förhållningssätt som främjar återanvändning, återvinning och hushållning med de resurser som redan finns.

VÄRNA STADENS SILUETT (s 62)

Kulturnämnden välkomnar att stadens siluett, stadsbild och siktvyer ska fortsätta värnas, respekteras och även inkludera nya arkitektoniska tillägg, vilket också överensstämmer med kulturmiljövårdens reviderade riksintressebeskrivning för Uppsala stad.

UTVECKLA KULTURMILJÖN (s 68)

Att ta tillvara kulturhistorisk värdefull bebyggelse är att hushålla med en gemensam samhällsresurs som tidigare generationer skapat. Ytterst handlar det om hållbar utveckling. Att integrera kulturhistoriska objekt/områden i samhällsplanering är att ta ansvar och möjliggöra för framtida kommunmedborgare att få uppleva kulturarvets mångfald. Detta förhållningssätt måste genomsyra hanteringen av innerstadens kulturvården. Kulturhistorisk värdefull bebyggelse ska utvecklas på bebyggelsens villkor.

Kulturarvet skapas och omskapas av människor och alla ha rätt att vara delaktiga i hur det värderas. De offentliga kulturmiljöaktörernas sakkunskap måste därför kombineras med medborgarnas egna värderingar. Kulturhistorisk värdering ska vara en transparent process. För att en bedömning ska vara trovärdig måste det framgå vem som värderat samt vilka

kriterier som använts. Medborgarna vill förstå på vilka grunder ställningstaganden växer fram och ta del av de underlag på vilka beslut fattas. För att uppnå en önskvärd hög planberedskap är det angeläget att innerstadens nuvarande kulturmiljöunderlag revideras och kompletteras och att kulturförvaltningen involveras i arbetet.

UTGÅ FRÅN OMRÅDETS KARAKTÄR (s 70)

Kulturnämnden ser positivt att strategin även omfattar en kortare beskrivning av områdenas bebyggelseutveckling och struktur med tillhörande riktlinjer. Det är dock tveksamt om uppgifterna räcker för att hantera alla de perspektiv som ska beaktas vid en kulturhistoriska bedömning i samband med hantering av plan- och bygglovsfrågor. Kulturnämnden vill framhålla vikten av att värna Uppsalas karaktäristiska arkitektur, till exempel arvet efter stadsarkitekt Gunnar Leche.

Rutnätsstaden

Det är viktigt med riktlinjer som tydligt meddelar att stora områden väster om ån har höga kulturhistoriska värden som alla kompletteringsinitiativ måste underordna sig. Öster om ån intar Linnéträdgården en särställning. Åtgärder i anslutning till trädgården ska säkra ett framgångsrikt pågående arbete att förbereda en nominering till UNESCO:s världsarvslista. Generellt gäller att ny bebyggelse ska vara möjlig men förutsätter att denna underordnar sig identifierade kulturvärden hos den nuvarande bebyggelsen. Förändringar ska alltid föregås av särskilda kulturhistoriska analyser om inte sådana redan finns framtagna.

Park och institutionsstaden

Området inkluderar den akademiska sfärens många tidigare och nuvarande institutionsbyggnader. Inom området finns också ett stort antal byggnadsminnen vilket ställer krav på dialog med tillsynsmyndigheter. Kulturnämnden ser positivt på att områdets många och höga kulturhistoriska värden ska värnas utifrån platsens själ och historia. Vidare att områdets grönas karaktär värnas. Förändringar ska alltid föregås av särskilda kulturhistoriska analyser om inte sådana redan finns framtagna.

Del av Fålhagen och Kvarngärdet

Kulturnämnden ser positivt på förslaget att genom särskilda riktlinjer säkra hänsyn till områdets kulturhistoriska och arkitektoniska värden vid detaljplanering och bygglov samtt att detta även gäller 1920-tals bebyggelsen i Fålhagen. Förändringar ska alltid föregås av särskilda kulturhistoriska analyser om inte sådana redan finns framtagna.

Främre Luthagen

Kulturnämnden ser positivt på förslaget att främre Luthagen kompletteras med ny bebyggelse men förutsätter att denna underordnar sig identifierade kulturvärden hos den nuvarande bebyggelsen. Förändringar ska alltid föregås av särskilda kulturhistoriska analyser om inte sådana redan finns framtagna.

Kungsängen

Kulturnämnden ser positivt att Kungsängen utvecklas med en blandad och verksamhetstät ny bebyggelse längs Strandbodgatan, Kungsgatan samt förlängningen av Dragarbrunnsgatan och Östra Ågatan. Detta förutsätter dock att det nya underordnar sig identifierade kulturvärden hos den nuvarande bebyggelsen. Förändringar ska alltid föregås av särskilda kulturhistoriska analyser om inte sådana redan finns framtagna.

Främre Boländerna

Kulturnämnden ser positivt på att främre Boländerna omvandlas till en attraktiv del av innerstaden med nya verksamheter och bostäder men förutsätter att detta sker med iakttagande av kulturhistoriska värden hos befintliga industribyggnader. Dessa byggnader ska så långt som möjligt, bevaras och utvecklas. Förändringar ska alltid föregås av särskilda kulturhistoriska analyser om inte sådana redan finns framtagna.

Kulturnämnden

Peter Gustavsson
Ordförande

Ingela Åberg
Nämndsekreterare